

DARVASI LÁSZLÓ

A könnymutatványosok legendája

(Regényrészlet)

Vannak emberek, akiknek az életét kérdések sokasága teszi tönkre. Mert kérdezzenek tőlük bármit, ők mindig ugyanazt válaszolják. Ugyanazt hajtogatják ostoba eltökéltséggel, mígnem egy napon összeroskadnak a kielégítetlen kérdések súlya alatt, s úgy fulladnak meg, mint a kutyák. Aztán akadnak olyan emberek is, akik egyetlen valamire való kérdést kapnak gazdag és kalandokkal teli életük során. Ilyen ember Bezdán Jozef, világkém is. Aki azt hiszi, hogy életének egyetlen kérdésére egyetlen válasz adható, nem téved, hanem egyenesen ostoba. Lehet belőle szent őrült valamelyik mocskos sztambuli utcán. Nyálát csorgatva, eszelős tekintettel könyöröghet alamizsnáért a belgrádi bázárban. Esetleg valami elhagyatott menhelyen várhatja az enyhületet hozó halált. Jozef Bezdán látott ilyen embereket, és semmi kedve sincs ahhoz, hogy így végezze. Hiszen jól tudja, nincsen egyetlen válasz. Amiként Abdurrahman, az öreg helytartó is tudja ezt. Aki végül is ezért nem öleti meg a kémeket.

Jozef Bezdán most élete legnehezebb feladatába fog.

Maga után kezd kémkedni.

És ha az ember maga után kémked, a legszörnyűbb halált kíséri meg. Jozef Bezdán nem tehet másként. Neki már nincs dolga a világgal. Pontosabban mondva az egész világ ott szirmozik a mosolyában. Ott ragyog kivételes szépségében. És ott vacog a rettegésében is, hogy hazugságon kapható, és ott van a testét elborító kínzások nyomaiban, a hajszálaiban, a körme alatti pizsokban, az emlékeiben és álmaiban, és a gondolataiban. Márpedig ha a világot bírja Jozef Bezdán világkém, akkor bírja a választ is.

Kik a könnymutatványosok?

És mégis válasz, ahogy a válaszok hétköznapi természetét ismérjük. Azon a napon, amikor Jozef Bezdán kémkedni kezd Jozef Bezdán után, Jozef Bezdán arra döbben rá, hogy valaki figyeli. Jozef Bezdán a legravaszabb, legagyafúrtaabb kémeket is könnyedén meg tudta eddig figyelni. Nem okozott neki nehézséget egy sokszorososan védett nagyúr, vagy a Napsugártól is óvott háremhölgy, de még egy svábbogár figyelése sem. Am ez a feladat, mármint hogy Jozef Bezdán után kémkedjen, úgy érezte, meghaladja az erejét. Elveszette követi tehát a világkémeket, azaz tehát maga-magát, megy utána sikátorokon és tág tereken keresztül, árnyékként és testillatként jár a nyomában. S ha olykor szem elől veszti, akkor sem engedi, hogy elhatalmasodjon szívéen a re-

ménytelenység bénító érzése. Fogcsikorgató munkával bukkan újra a másik nyomára, s mélyen a szemébe nézve igyekszik kiolvasni abból, mi történt vele, míg eltűnt a figyelme elől.

Jozef Bezdán Jozef Bezdán után kémked.

Másfelől viszont Jozef Bezdán azt veszi észre, hogy valaki figyel, mind-egyre a nyomában jár. Ez persze nem különösebb fejlemény. Oly sokszor tapasztalt már hasonlót. Egyszer például egy holland kém követi heteken át. Jozef Bezdán szórakozva, már-már élvezettel figyel, mint jár a nyomában, mint lesi minden mozdulatát a másik. Éjszakánként még az ágyába is belefekszik, ott szuszog Jozef Bezdán mellett, és közben flamand dalocskákat énekel a tengerbe szerelmes tulipánokról. Jozef Bezdán végül elunja a dolgot. Egy tulipán hagymájába gyömöszöli a holland hájas testét. Vagy például néhány hete Abdurrahman küld rá kémeket, őszintén szólva nem is ügyetleneket. Jozef Bezdán egyenként csípi el a nyomorultakat, még hozzá a nyelvüknél fogva. A Duna fölé lógatja őket, aztán a nyelvüket a tövénél elnyisszantva pottyantja a kémeket a folyóba. A szerencsétlenek ugyan kievickélnék a partra, végül mégis a helytartó szeme láttára kell megfojtaniuk egymást, büntetésből, hiszen ügyetlenek bizonyultak. Jozef Bezdán nem magyarázkodik. Nem bizonygatja Abdurrahmannak, hogy a kémek egyáltalán nem végezték ügyetlenül a munkájukat. Dicsekvésnek hatna, ha Jozef Bezdán azt magyarázná, hogy őutána képtelenség kémkedni, mert nem csak észrevesz, de ki is irt minden őt figyelő tekintetet, ha ahhoz van kedve persze.

Nos, akkor most másként van.

Jozef Bezdán észreveszi, hogy figyelik, mégsem tudja, pontosan ki lehet az illető. Érti az árnyékát, a testillatát, tudja, mikor van közel, s mikor sikerül kikerülnie a másik figyelmének a hálójából. Az az igazság, ilyen rafinált és finom, ilyen körmönfont és óvatos kémlelővel még nem akadt dolga. Fél napokra, délutánokra sikerül csak leráznia a másikat. Jozef Bezdán azt kémleli, mit tud Jozef Bezdán a könnymutatványosokról. Jozef Bezdán érzi, azért követik, hogy valamiképpen a könnymutatványosokhoz vezesse kémlelőjét. A világkém úgy érzi, meg fog őrülni, és nem jár messze az igazságtól.

Egy napon látja Jozef Bezdán, hogy Jozef Bezdán a piacon ögyeleg. Szép és verőfényes délelőtt, Allah egészen tágra nyitotta a szemét. A kém a cukorkások sátrainál nézelődik. Néha bekap egy szem édességet, s szórakozottan tűnődik. Egyszerre megtorpan. Egy mézkereskedő pultja előtt áll éppen. Bólint, fősóhajt. No igen, a mézkereskedők roppant veszélyes emberek. A legvakmerőbb orgyilkosok, mosolyukban mérgezett fullánkok és feneketlen csapdák vannak. Gyűlölik azokat, akik tőlük vásárolnak. Mézzel teli üvegek, csuprok és kannácskák sorakoznak a kedvesen mosolygó mézkereskedő pultján. Amikor Achmet pasa levágatta Jozef Bezdán haját, megtalálta benne, persze annyi más dolog mellett, a méz meséltetésének a titkát is. Achmet pasát ez a dolog

nem érdekelte. Az eljárás mégsem hiányzott Jozef Bezdán ügynöki arzenáljából, hiszen kétszeres, háromszoros másolatot csinált minden egyes tudásáról. A világgém tudását egyszerűen lehetetlenség volt kifosztani. A kém tehát belenéz a mézkereskedő veszélyes mosolyába. A legnagyobb üveg mézre mutat azután, és egyáltalán nem alkudozik. Ezzel alaposan megsérti a mézkereskedőt, s ha eddig valószínű volt, hogy a mézkereskedő igyekszik majd visszaszerezni a mézet, most már biztos, hogy Jozef Bezdán életére fog törni. Jozef Bezdán a fény felé emeli a hatalmas üveget, aztán elindul a piac sarka felé, hol egy szemrevaló kőpadocska fürdőzik a nap fényében. Jozef Bezdán odébb rugdos egy koldust, és kényelmesen elhelyezkedik. Az üveget maga elé, a porba helyezi, s figyelmesen bámulni kezdi. És a méz csakhamar mesélni kezd neki. Tudnivaló, hogy a méz meséje a legkülönösebb mesék közé tartozik. A méz meséje szépséges, mégis igaz. A méz meséje áttetsző, mégis súlyos. A méz meséje olyan, mint egy szerelmi történet, többnyire halálos.

Szegedet meséli a méz a világgémnek. Girbe-gurba kis utcákon halad a világgém figyelme, mígnem elérkezik egy helybeli fafaragó, bizonyos Arnót Ignác háza elé.

- Tutu! - hallatszik hirtelen.

- Trutú, trutú! - hallatszik újra.

Hiszen egy Szélkiáltó madárról mesél a méz Jozef Bezdánnak. Már meg is látja a lányt, akinek Kamilla a neve. Ismeri a lányt, látta őt sokszor amíg a várbörtönbe zárták. Sápadt és csúnyácska arc. Éretlen, költői mozdulatok. Jozef Bezdán egyszerre mégis megszédül. Olyan tömény kamillaillatot érez, amitől elámul. Nézi a lány a mozdulatait, félszeg, maga elé révedő mosolyát. Ezt a lányt gyúrta maga alá Ibrahim Galaburdi, szubasi janicsárkapitány! Aki aztán elégett. De mitől is kapott lángra a janicsár? Ismeri a szóbeszédet Jozef Bezdán. Cirkuszosoknak öltözött német kémek gyűjtöttak alá a nyílt, emberektől hemzseggő téli utcán. Micsoda vakmerőség! Csakhogy a szóbeszéd másról is szólt. S hogy Jozef Bezdán biztos legyen a dolgában, még abban az időben, amikor Achmet kiengedte a börtönből, megkereste azt a néhány embert, aki szemtanúja volt a janicsár halálának. Alaposan megfigyelte imádkozó mozdulataikat, a nevetésüket, vagy ahogyan a rizst és a cipókat falták. Nos igen. A szóbeszéd igazat állított. Ibrahim Galaburdi magasra csapó lángok közt, pörögve-forogva, énekelve és nagyokat kacagva pusztult el, hogy végül maréknyi hamu, és egy bőriszák maradjon utána. Nagyon különös. Jozef Bezdán jól tudja, hogy Arnót Kamilla megerőszkolása és a janicsár halála között összefüggés van. A dolog egyáltalán nem bonyolult. A cirkuszosok csakis a könnyemutatványosok lehettek! Bosszú volt ez vagy büntetés? De mi közük a könnyemutatványosoknak Arnót Kamillához, ehhez a boldogtalan kis békához, akinek mégis olyan illatata van, hogy beleszédül az ember? Jól van, jól van, meséljen a méz tovább! Mit lát most Jozef Bezdán? Arnót Ignác és a fele-



sége az évek súlyától görnyedten állanak a tornác előtt. Öreg és megfáradt emberek, cérnaszálnyi étellel a halál előtt. Bámulják a lányukat. Kamilla kis sámlin ül az udvar közepén. S kint az utcán sorakoznak az emberek, egyik a másik után, türelmesen kivárva, hogy sorra kerüljön. A sorra kerülő pedig odalép Kamillához, s néhány percig nagyokat lélegez a lány illatából. Ha férfi hajol hozzá, Kamillának elered az orra vére.

Jozef Bezdán kacag.

Hát hiszen ez is mutatvány!

Hát hiszen ez is szemfényvesztés!

Aztán egyszerre elkomorodik a világkém. Nézi, hogyan lépnek az emberek Kamillához. A csudába is! Látja az emberek mozdulataiban, szemük csillogásában a keserű, mindenre kész alázatot. S ez bizony roppant veszélyes dolog. Jozef Bezdán megértette, hogy a lány élete veszélyben van. S erről ez a földtúró, kerges szívű népség, maga sem tud. Pedig éppen ők a veszély hordozói, amint belélegzik a lány illatát, mert gyógyulni akarnak, mert részesei szeretnének lenni a csodának. Igen, ezek az emberek az első adandó alkalommal kivetik majd maguk közül ezt a lányt. Megtiporják és elpusztítják, mert az emberi természet képtelen hosszú távon elviselni a tőle különbözőt. Meg kell ölnie, el kell pusztítania, hogy birtokolhassa.

- Trutú!

- Tutú!

Sír a szélkiáltó madár. Jozef Bezdán most már világosan tudja, hogy a lány kapcsolatban áll a könnymutatványosokkal. Semmi kétség! Talán a szeretőjük. Ez a csúnya béka?! Habár a könnymutatványosoktól még ez is kitelik! No meg a lány illata. Az persze sok mindent megmagyarázna! Izgatottan fölnevet a világkém. A megérzései mindig helyesek! Am ebben a pillanatban gyanús hullámocska támad a méz ragyogó meséjében. Jozef Bezdán a homlokát ráncolja. Figyel, mintha az életéről lenne szó. Bizony arról van szó. Még így is alig tudja kivédeni a mézkereskedő támadását, aki nyilván a fajtája legmagasabb kasztjába tartozik, hiszen a méz fényébe rejtette magát, csak hogy kivárja a pillanatot, amikor alattomban végezhet Jozef Bezdánnal. De még így is éreznie kellett volna, hogy ez lehetetlen. Jozef Bezdán ellentámadásba lendül. Közben azt is elhatározza, hogy ezúttal példát statuál. Jegyezzék meg a mézkereskedők, hogy Jozef Bezdánnal nem érdemes ujjat húzni! Gondolatainak szövevényes hálójával pillanatok alatt bekeríti a mézkereskedőt. S míg az akarata egyik felével arra hoz millió példát, hogy az élet csodálatos, másfelől azt erősíti ugyancsak milliányi bizonyítékkal, hogy az élet nyomor és szenvedés völgye. A mézkereskedő elvesztesen vergődik az egymásnak ellentmondó, mind kuszább érvek hálójában. Végül békés, örökké tartó álmot bocsát rá Jozef Bezdán. Ne szenvedjen többé, még ha mézkereskedő is volt a nyomorult. Alkonyattájt mézben ázó tetemet talál a piac sarkában a török őrző. Az ör-

parancsnok csodálkozva mered a hulla arcába. Különös. Ha az egyik oldalról nézi, úgy tűnik, mintha boldogan mosolyogna a mézkereskedő. De ha a tetem másik oldala felől pillant az arcba, iszonyattól elcsúfított, boldogtalan tekintetet lát. Az őparancsnok ismerte jól a mézkereskedőt. Széles mosolyú, kedves ember volt mindig. A légynek sem ártó. Szórakozva, szinte élvezettel lehetett nála alkudozni, a portékája kitűnő volt. S most a saját mézébe fulladt. Milyen különös! Aztán elkaparják ezt a mézkereskedőt valamelyik budai török temetőben, nevét felejtí a világ, csak a méz, amelybe belefulladt, az üt át a föld arcán, még ma is, ha jól ragyog odafent a Nap fénye.

Jozef Bezdán még utoljára bebocsáttatást kér Abdurrahmanhoz. A helytartó kedvetlenül fogadja a kémet. A hírek aggasztóak. Sztambulban, a porta házatáján egyre nagyobb a fejetlenség. A Fényes Arcút körülvevő vezírek és tanácsnokok többet gondolnak magukra, mint a birodalomra. A szultánt baljós álmok gyötrik. Miközben a kémek mindegyre azt jelentik, hogy nagy a készülődés szerte a Habsburg Birodalomban és a német választó fejedelemségekben. S nem csak a zsoldosok és a hadiszállítók, a fegyverkovácsok és az ágyúöntők készülődnek. Európa kurvai között is nagy a nyugtalanság. Hovatovább most ez tűnik a legmegbízhatóbb jelnek. Soha vissza nem térő, hatalmas lehetőségről fecsegnek szerte Európában a szajhák, s jónéhányan már arra gyakorolnak, hogy egyetlen éjszaka egész századnyi katonát legyenek képesek boldoggá tenni. Lotharingiai Károly, a „Csendes Herceg” sem nyugszik. A múlt évben elveszett Érsekújvár, Szolnok, de még Arad városában is raboltak és fosztogattak a császári hadtestek. Akárhogyan is csavargatja az ember a szakállát, ugyanarra a belátásra jut. Támadás várható jövőre. Vagy talán már az idén bekövetkezik. A helytartó megcsóválja a fejét, ahogy a világgém szemébe néz.

– Azt mondd, lesz támadás? Újra Budát veszik ostrom alá? Azt mondd, már az idén lesz, de te mégis Diamonttal akarsz beszélni?

Jozef Bezdán bólint.

– Miért? – kérdezi a helytartó nyersen. – Az a lány örült! Felőlem most már azt csinál, amit a kedve tartja. Barátságos szent, de könnyen megvadulhat, tudom. Nem szabad a szemébe nézni.

Jozef Bezdán néhány perc múlva a lány előtt üldögél. Diamont szebb, mint amikor a börtönben lement hozzá, hogy visszakérje tőle a gondolatát. A kém maga felé fordítja a lányt, és kizavarja a tekintetéből a kertészkedést mímelő, hallgatkozó dzsinneket. Diamont visszanéz, s a pillantásából csakhamar egy galamb szárnyal ki. Sikítva csapódna a falnak, ha Jozef Bezdán pillantása nem fogná vissza, ha nem nyugtatná meg. Végül Jozef Bezdán nézése egyszerűen elnyeli a madarat. Diamont úgy bámul, mint aki álmot lát az álomban. Zavarosan, szinte dadogva beszél.

– Azt mondd, most elmész, de visszajössz értem?

A kém bólint.

- Azt mondd, mi most már összetartozunk?
- A kém elmosolyodik.
- Nos jó, ez túlzás – mosolyog a lány is.
- A kém feláll, menni készül.
- Várok rád – szól utána Diamont.

Egy-két hét múlva Achmet pasának jelentik a szegedi várban, hogy a szépséges kém, akinek a hajszálaiban annyi mindent találtak, újra a városban kószál. A janicsárok kapitánya tisztelettel meghajol, s halkán kérdezi, szükséges-e még élnie a kémnek, vagy már felesleges az élete. Achmet pasa megvonja a vállát. Már nem fáj a feje. A fájdalom helyébe mélységes reménytelenség költözött. A kémre nincs szüksége. Elvitte a lányt tőle, akit szeretett, elvitte a fájdalmát, elvitt tőle mindent. Harcolnia kellett volna? Nem harcolt. Mert Allahhal nem harcolunk. Achmet azt gondolta, hogy maga az Isten vette magához a szerelmét. Achmet most fölemeli a fejét, s szórakozottan végigméri a janicsár kapitányt. A férfi nem régen érkezett a birodalom keleti feléből, valahonnan Perzsiából. Átlagos termetű, jelentéktelen alak. Egyszerűen csak Abbas a neve. Ám a látszat csal. Abbas kiváló tőrdozó, és vannak halált hozó szavai, melyek ellen, ha kimondta őket, már nincs orvosság. Ez is az oly gyakori keleti fortélyok egyike. Nem szabadna ilyen tudást az embernek birtokolnia, de a keleti dzsinnek gyakorta kötnek kétes szövetséget a halandóval. Abbas is nyilván valamiféle kétes egyezés nyomán jutott e kivételes képesség birtokába. Abbas már az első napon figyelmeztette a pasát, legyen nagyon óvatos a kérdéseivel, s ne akarjon tudni tőle mindent, mert van olyan válasza, amivel akarátán kívül is halált okozhat. Achmet szórakozottan bólintott. Jól van. Nem fog mindent megkérdezni Abbastól. Most itt áll előtte, jelentéktelen sűrű ember, és várja a parancsát, vagy éppencsak a belegyezését, hogy végezzon azzal a szép férfival, aki kém, de nem beszél. Soha nem beszél. Egyetlen szót sem szól. Hát jó. Tegye csak Abbas. Végezzon vele.

Jozef Bezdán ismeri már Szeged minden apró zegét-zugát. Közben persze arról sem felejtkezik meg, hogy kémlelője ide is utána szemtelenkedett, most is a nyomában jár. A fogát csikorgatja tehetetlenségében. Akárhogyan igyekszik, nem tudja rajtakapni az ellenfelét. Nem hogy megfogná, de még csak megpillantani is képtelen. Néha ugyan sikerül elrejtőzni a figyelme elől, ám az eredmény rendre időleges. Egy-két nap múlva újra fölfedezi az árnyékát. Az egyik mozdulata még szabad, de a következőt újra követik. Jozef Bezdán ekkor tervet eszel ki. Az egyik álmát, mert bizony neki van hatalma az álmai fölött is, csak félig engedni megtörténni.

Az álomnak ez a fele arról szól, hogy háború dúl. Budát ostromolja a német. Borzasztó öldöklés mindenütt, vér, lőpor és halálhörgés. S a bombák füstjében a világkém egyszerre megpillantja a mutatványosok szekkerét. Úgy billeg a zűrzavarban, mintha nem árthatna neki gránát, tűzeső, leomló fal. És való-

ban! Nem árt neki. Jozef Bezdán futni kezd a mutatványosok szekere után. Tetemeken és haldoklókon tapos keresztül. És eléri a szekeret, már kapaszkodik belé! Eddig tart az álom.

Jozef Bezdán arra gondol, ha ezzel nem csalja lépre a kémlelőjét, hát akkor semmivel nem fogja. Hajnalban aztán döbenten nézi az eredményt. Nem fogott el senkit, és nem csalt lépre senkit. A félálom egész egyszerűen eltűnt. Vagyis a hiányzó felével cserélték ki. A hiányzó álom fele pedig így szólt:

Budán háború van. Mindenütt vér, lőporfüst és halálhörgés. De Jozef Bezdán nem fél. Szekér mélyén ül, s ez a szekér a könnymutatványosok imbolygó, nagyokat zökkenő szekere. A világkém már tudja, kik a mutatványosok, tudja, honnan jöttek és hová tartanak, s ezért révült mosollyal mered maga elé.

Jozef Bezdán úgy tesz, mintha feladná. Úgy tesz, mintha beletörődne a megváltozhatatlanba, hogy ez egyszer az emberére talált. Nem küzd tovább kémlelőjével, aki kiegészíti az álmait.

Egy-két nap kóborlás után elhatározza, elmegy Kamillához. Ibrahim Galaburdi attakja óta a lánynak rendre elered az orra vére, ha egy férfi közel hajol hozzá. Jozef Bezdán néhány napig követi lányt, mígnem odalép hozzá, megfogja a karját. Kamillának meneten elakad a lélegzete. Ilyen szép férfit még nem látott. Csodálkozva nyúl az arcához, kicsi orrával babrál, mely most, lám csak, nem kezd el vérezni. Pedig ez a gyönyörű férfi olyan közel hajol hozzá, hogy majdnem belesédül a tekintetébe. Jozef Bezdán se véletlenül hajol olyan közel Kamillához. Egészen mélyre lélegzi az illatát. A lány beszélni kezd.

- Tudom, uram, hogy te is őket keresed. Jól van. Elmondom neked, mit tudok. Nem sok ez, de az életemre van bízva. Öten vannak és egy kékkönnyes szekéren utaznak a világban. Tudom, hogy szeretem őket. Tudom, hogy ők is szeretnek engem. Tudom, hogy olyankor is megállnak a szekerükkel az ablakom alatt, amikor én mélyen alszom, és arról álmodom, hogy szép vagyok. Az én álmaim mindig hazudnak, de közben jól tudom, hogy ők vigyáznak rám. Soha nem hagynak el.

Jozef Bezdán csalódottan bólint. Ez bizony nem sok. Azért a lányra kedvesen rámosolyog, s mielőtt elengedné a karját, még nagyot szippant a kamilla-illatból.

Jozef Bezdán esténként a karavánszerájban húzza meg magát. Az épület nem messze a Tisza partjától, s a vár fala mellé építették. Udvarán gyakorta álldogálnak lovak, szekerek és tevék. Csendes éjszaka a mostani, csak a szűnyogok koncerteznek kitartóan. Sóhajtozva és harákolva forgolódnak Jozef Bezdán mellett a kereskedők s a megfáradt vándorok. Némelyek még álmukban is alkudoznak, s aztán hajnalban majd arra ébrednek, hogy rossz üzletet kötöttek. Az álmokat ne felezd meg, az álmokkal ne üzletelj. Szokásos, nyugodt az éjszaka, eltévedt tücsök ciripel valamelyik nyoszolya mellől. A világ-



kém egyszerre mégis fölnyitja a szemét. Gyorsan közeledő szívdobogást hall, s ez arra figyelmezteti, hogy veszélyben az élete. Pokrócát fölhajtja, s óvatosan a hodály ajtajához settenkedik. Az ajtót valaki megnyitotta már az éjszaka leple alatt. Jozef Bezdán kilép a szabadba. Janicsár áll a Hold fényében, és mosolyog Jozef Bezdánra. Jelentéktelen alaknak tűnik. Jozef Bezdán odalép hozzá, s közel hajol az idegen arcához. Engedi, hogy a másik a gondolatai közé lásson.

- Azt mondd, nem félsz tőlem? - csodálkozik Abbas.

Jozef Bezdán bólint.

- Azt mondd, nem félsz a tőröm hegyétől és a szavaimtól?

Abbas most fölnevet.

- Jól van, te kém! Engem ez nem érdekel.

Újra belenéz a világkém szemébe. Riadtan hőköl.

- Hiszen te tudod a titkomat!

Igen, Jozef Bezdán ekkor már pontosan tudja, miért veszélyes Abbas. Szavai mögött egy hálás, buta dzsinn keveri a mérget. Ha Abbas tőre szúrára lendül, a dzsinn mutatja a hegyének az utat. Nem Abbassal kell törődnie. Abbas lénye valóban jelentéktelen. Abbas poreMBER. De a dzsinn, amely a lelkébe, mintha valamilyen palackba költözött volna, valóban veszélyessé teszi. A dzsinnt kell figyelni, ezt a hálás, kis buta dzsinnt, akinek esze nincs, csak hatalma és ügyessége van. Jozef Bezdán a remegő janicsár után lép. Szinte összeér a két ember orra. Igen, igen! Néhány pillanat múlva már kiabál is a dzsinn.

- Hé, hé! Honnan tudod, hogy itt vagyok?!

Abbas vacogva hátrálna.

- Vigyázz, bújj vissza! - kiabál a dzsinnek.

De az már egészen előre merészkedik, ott gomolyog sértődötten Abbas és Jozef Bezdán gyémántként csillogó tekintete előtt. Abbas elveszti a fejét, a tőre után kap. Már szúr is. Ám a dzsinn, mely eddig a dőféseit gondosan és élvezettel irányította, már nem vezeti a tőr hegyét. Azaz mégis. A dzsinn egyszerre visszairányítja a szúrást. A tőr egyenesen Abbas szíve alá hatol. Két borda között éppen a lágyszőzbe csusszan a penge. A janicsár döbbenetesen bámul Jozef Bezdánra, majd lassan összecsapkodik. Szegény Abbas haldoklik. Jozef Bezdán ül mellette, nézi szelíden, félrebillenő fejjel. A Hold most a legragyogóbb fényét tékozolja az éjszakai égen. Körben a csillagok végtelenjei szikráznak. Néha fölmorran egy ló az udvaron, tevék rángatják a pányvát álmukban. Abbas hörög, vér buborékol a szájából. Tekintetét lassan Jozef Bezdánra emeli.

- Mondani akarsz valamit, te kém?

Jozef Bezdán bólint.

- Azt akarod mondani, hogy több embert már nem fogsz megölni. Csak még egyet.

Jozef Bezdán bólint újra, aztán lecsukja Abbas fennakadt szemét. Másnap reggel egy fiatal kereskedő egyenesen Achmet pasának hoz egy gondosan lezárt

palackot. Azt bizonygatja, hogy egy valószerűtlenül szép férfi bízta meg a küldeményel hajnalban, s nagy pénzt fizetett azért, hogy erre a vakmerőségre ve-temedjen. A kereskedőt elengedik, aztán mégiscsak utána erednek s kivézik, majd a palackot Achmetnek adják. A pasa szórakozottan bámulja az üveget. Aztán bezáratja abba a helységbe, hol a Jozef Bezdán hajában talált dolgokat tartják. Nincs mindegyik dzsinnek szerencséje.

A januári megkínzatus nem félemlítette meg az alsóvárosi ferences barátokat. A klastrom továbbra is dacol az istentelenséggel, habár óvatosabban és előrelátóbban teszi. Negyedik Mohamed szultán is éppen ebben az évben biztosítja a barátokat, hogy nem kötelesek vendéget fogadni, miképpen eddig. Hiszen igencsak költséges és megalázó dolog ellátni a titkos csauzokat, akik úgy röpködnek Buda és Sztambul között a birodalmat igazgató fermákkal, mint a hírvívő galambok. A januári affér, amikor az összes barátot Achmet elé hurcolják, jócskán ront a törökök és a franciskánusok gyümölcsöző, s mindkét fél számára megalázással szolgáló kapcsolatán. Nagy Ferenc guardiánnak csaknem az életébe kerül a titkos kapcsolat, melyet bizonyítani a török nem tud, ám a gyanú árnyéka bőséggel elég. Ha akkor nem érkezik egy különös szekér a palánki vár mellé, ha nem beszél egy furcsa alak a tatárok vezetőjével, Nagy Ferenc guardián már az assisi szenttel társalogna egy mennyországi virágos kertecskében. A megaláztatás után a barátok visszahúzódnak, az utcára nem nagyon merészkednek, s csak a súlyosabb betegeket és lelki sérülteket látják el. Látogatókat sem nagyon fogadnak. A guardián, akit a tatárok a leginkább megkínzóztak, járni tanul, és minden lépést megköszön Istennek. Az egyik szemére keres valami kenőcsöt, mert a kínzás után nem nőtt ki a szemöldöke és a szempillája. Az alsóvárosi népek végül a titokzatos nádi embert, Balinát küldik hozzá. Balina a szegedi lápvilágban él, nem marta még meg a szúnyog, és ért a bűbájosságokhoz. Különös meséket és legendákat is tud. Balina valami mocsaras kenőccsel keni be aztán a guardián arcát, akinek a szemöldöke és a szempillája néhány nap múlva újránő.

Egy napon különös alak veri meg a klastrom kapuját. Vándorló barát lehet, aki szótlansági fogadalmat tett, mint a karthauziak. Nem beszél. Egyetlen szóval sem válaszol, csak bólint, vagy a fejét rázza. Viszont a tekintetével beszélgetni lehet. Különös. A barátoknak nincs különösebb érzéke a világi szépségek iránt. De még őket is meghökkenti a férfi kivételes szépsége, hosszú haja, sokatmondó pillantása, karvaly orra, és szabályosra faragott pofacsontja. Adnak egy cellát az idegennek, aki szavát sem hallató, visszahúzódo ember, attól a különös szokásától eltekintve, hogy gyakorta belebámul a barátok arcába.

Potári Félix vékony arcú, okos tekintetű atya, Erősen kopaszodik, s rendszeren pálinka illat veszi körül. Az italt maga főzi. Évekkel ezelőtt agyonvert egy ördögöt Arnót fafaragó udvarán. De ez már régen történt. Azóta a barát mind többet iszik, s tényleg csak a társai kivételes türelmének köszönheti, hogy

a klastromban maradhat. Néha úgy vonszolják be az udvarról, hol öntudatlanul fetreng. Fényes délelőttökön összecsuklik, mint a zsák. A barátok között az egyetlen, aki gyakorta marad egyedül a szép idegennel. Láthatóan mindketten tudni szeretnének a másiktól valamit. Ám az egyik nem beszél, a másik pedig nem kérdez. Potári Félix még mindig a gonoszon elmélkedik. Az ördög agyonverése után bejegyzett a klastrom krónikájába, amely beírást aztán, a guardián követelésére ki kellett tépnie a könyvből. Habzott a guardián szája, úgy kiabált. Skandallum, skandallum! Tulajdonképpen már akkor szerencséje volt Potári Félixnek, hogy nem vetették ki a rendből. Több napos böjtöt, és önsanyargatást tartott, hogy a tisztátlan gondolatok elhagyják a lelkét. Csak pálinkát vett magához. Az okfejtés lényege az volt, hogy ki más, csakis az ember teremtette a gonoszt. Csakhogy míg az Isten a saját képmására formálta az embert, az ember éppenúgy a saját képmására formálta a gonoszt, ebből pedig mindössze annyi következik, hogy az ördög ragyogó tükörképe az Istennek. Ezért oly nehéz elválasztani egymástól a jót s az ördögöt. Valóban parázna gondolatok, hiszen Isten nem tükröződhet, mert képtelenség, hogy a mindenség magát tükrözze. Vagy mégis? Ha Isten a világra, mint egy tükörré néz, magát látja a tükörben, mégis a gonosz tekint vissza rá. Borzalmas. Erről szeretné kérdezni az idegent, aki érzése szerint olyasmi hatalmakkal áll kapcsolatban, melyek megerősíthetnék baljós sejtelmét.

Jozef Bezdán persze tudja, hogy néhány hónappal ezelőtt a barátokat a mutatványosok mentették ki Iszmail tatár aga fogságából. A barátok először Achmet foglyai voltak, aki aztán ráunt a hiábavaló kínzásukra, s átadta őket Iszmailnak. A mutatványosok akkor az agát megbolondították egy kutya-koponyával. Jozef Bezdán egy álmos délutánon megállítja a járnai tanuló guardiánt. Mélyen a szemébe néz, szokása szerint.

- Az kérdezed, testvér, mi történt aztán, hogy megmenekedtem a tatárok kínzásától? - kérdi csodálkozva a guardián. - Tagjaim elfagytak. Napokig könnyeztem az eset után, de nem a fájdalomtól, és nem is a szomorúságtól. Magam sem tudom, miért. Annyi azonban bizonyos, hogy a könnyeim melegítették föl a fagyott lábamat és a fagyott kezemet.

Jozef Bezdán szórakozottan bólint. Szeme sem rebben. No igen. Ez sem sok. Ám ezen a délutánon int neki Potári Félix is. Nocsak. Vajon, mit akar a testvér? Jozef Bezdán őszinte csodálkozással követi a barátot a klastrom hátsó épületéhez, ahol ásókat és gereblyéket, kapákat és kasokat zsúfoltak egy fakalyibába. Máskülönben nem erőtlen alkotmány. Szélnek és esőnek ellenáll. Arnót fafaragó mester építette a barátoknak még évekkel ezelőtt. Potári Félix magabiztosan előrelép, s a világméretű utána araszol a félhomályba. S mire a testvér megfordul, már a kezében világít egy jókora üveg, tele valami áttetsző folyadékkal. Int Jozef Bezdánnak, hogy üljön le egy tönkre. Mellé ereszkedik aztán. A dugót a fogával kitépi, s szórakozottan a kalyiba deszkafalának köpi. Kortyol a pálinkából, bólint. Odanyújtja Jozef Bezdánnak.

– Tudom, őket keresed te is.

Jozef Bezdán figyel, mint hatol mélyre a testében és a gondolataiban a méregerős ital. Megrázkódik. Köhög. A torkát fogja.

– Felesleges keresned őket, testvér – tűnődik Potári Félix, s újra meghúzza az üveget. – Az ember gondolkodjon el azon, mi kell neki, a mutatóvány, vagy a mutatóványos. Te gondolkodtál már ezen?

Jozef Bezdán csak néz, üres megkönnyebbült tekintettel. Most ő iszik. Már nem köhög.

– Nem gondolkodtál ezen – bólint a barát.

– Azt mondd, te túl sokat tudsz ahhoz, hogy gondolkodnod kellene?

A testvér újra iszik.

– Túl sok az, amit tudsz. Valóban. Pedig neked is csak a mutatóvány kell – bólint később a barát nehéz homlokkal, s a kalyiba sarkába húzza Jozef Bezdánt, aki olyan részeg már, hogy csak a szeméi súlyát érzi.

– Fekszel egy legenda mélyén, és most már ott is maradsz – mondja még, és kibotorkál az éjszakába.

Április első hetében újra német dragonyosok portyáznak Szeged környékén. Néhány napja a barátok is olyan arccal járnak, mint akik tudnak valamit. Jozef Bezdán az egyik délelőtt látja, hogy a guardián egy galambbal szerencsétlenkedik. Valami levélkét kapcsolna a szárny alá, de a papírka folyvást a porba hull. A kém végül megszánja, és segít neki. A guardián szórakozottan pillant a másik arcába.

– Ezt kellett tennem, testvér – mondja.

S már dobja is a madarat az égnek.

Tudnivaló, hogy amiként a föld pora, sara és a sivatagi sziklák teli vannak az emberek és az állatok, a szél és a fagy nyomaival, úgy van ez az égi világban is. Még ha a halandó emberek többsége ezt nem is tapasztalhatja. Szélcsendes és nyugodt időben, amikor a Nap háborítatlanul szórja a sugarait, millió madárnyom fénylik az égi rétegekben. Csőrök és karmok sebezte lebegő légdarabkák, szárnyak kavarta örvények, elhullott pihék nyoma csillog odafent. Vándorló madarak évezredek óta használt országútjai ragyognak fölöttünk. Nyomot hagy a légben a földobott kő, a lövedék, az angyal, a dzsinn, és a tekintet erősebb fajtája is. Nem könnyű követni az éjszakában szálló madarat, de mégsem lehetetlen. Jozef Bezdán elhagyja az alsóvárosi barátok klostromát, s tekintetét az éjszakai égre függesztve követi a guardián küldte madarat. Elhagyja a kietlen utcákat, a csendes várost, s kiér a várost ölelő végtelen mezőre. Hosszan halad. Néha a térdéig locsog a mocsaras víz, máskor a derekánál susog a frissen nőtt fű. Tücsök ciripel, vérszívó zümmög, álmában ijedten verdes a vadkacsa. Még mindig éjszaka van, amikor arra figyel fel Jozef Bezdán, hogy valakik járnak a határban. Kurucok lehetnek. Vagy talán tatárok. Nekik ugyan nem üzent volna a guardián a hírvívő galambbal. Figyelmesen hallgatózik

a kém. Inkább kurucok, felismeri őket botladozó lépteik ritmusából. Jozef Bezdán tudja, hogy Thököly kurucái és Cserkesz Achmed tatárjai is a város alatt táboroznak. A hangok most közelednek. Mígnem egyszerre valaki hörögni és zihálni kezd, s hirtelen trappoló lábak zaja riasztja föl körben az alvó mocsári világot. Valaki őrvongva közeledik a sötétségben. Mit úz vajon? Jozef Bezdán belenéz az éjszaka mélyébe, ám mielőtt bármit is tehetne, az események kellős közepén találja magát.

A hörgés most még közelebről hallatszik.

Valaki megtaszítja.

Jozef Bezdán perdül, s belekapaszkodik az ismeretlen vállába.

Magához rántja.

Szakállas zsidó arc néz vissza rá véres szemekkel.

És Jozef Bezdán egyszerre közöttük találja magát! Ott fut, ott liheg a könnyutatványosok között, s ha akarná, puszta kézzel elérné őket! Hanem hát nem teheti mégse, mert az üldözőjük, ez a hörgő, eszeveszetten őrvongó valaki, kitől már csak egy-két lépés választja el, a következő pillanatban elérné, s tán megdöfné őt. Érti a mutatványosok illatát Jozef Bezdán, szinte hallja a könnyeiket csorogni. Még ilyenkor sem hagyják abba?! Egy pillanatra mégis megfordul. Fiatal kuruc csörtet utánuk, ő az őrvongó. Szép nagy feje van, s eszeveszett dühe ellenére is kitetszik a méla tekintete. Egymásra merednek. S ebben a pillanatban aztán szövetség kötöttek, ám még maguk sem tudnak róla. A világkém oldalra perdül, s egy földhányás mögé esik. A hangok már távolodnak is. A fiatal kuruc tovább űzi őket, hajszolja a mutatványosokat. Jozef Bezdán csodálkozva rázza szép okos fejét. Nincs egyedül! Más is űzi, más is hajtja őket! Mégegyszer utánuk tekint. A kuruc előtt már meghasadt az éjszaka. Vöröslő vérvonal az ég hasán. A férfi árnya imbolyog, felbukik, üvölt a sárban, aztán nekilódul újra. Olyan egyedül fut a szerencsétlen, hogy még az éj is szánakozva búcsúzik tőle.

Másnap délelőtt Jozef Bezdán biztos távolból nézi végig, hogyan verik szét Cserkesz Achmed szerdár és Thököly egyesült hadait. Mercy ezredes német dragonysai gyors és szakszerű munkát végeznek. A világkémet voltaképpen nem a csata érdekli. Az őrvongó fiatal kurucot keresi. Hiába. Az már nem vesz részt a csatában. De a kém még ezen a napon elfoglalja leshelyét a barátok klastroma előtt. Nem csalatkozik. Így figyel ki, hogy Potári Félix atya mint beszélget a nagyfejű, méla tekintetű kurucal, ki már nyugodtabbnak tűnik. Bámulja Jozef Bezdán a fiatal férfit, s a rokonának érzi. Nem érti e vonzódás lényegét, de az érzés olyan határozott, hogy mindenképpen komolyan veszi. Követi tehát a kurucot, aki beleveti magát a lápi világba, és találkozik a Balina nevű alakkal, aki nádi ember, és akinek a vérét még soha nem szívta a szúnyog.